

ZŠ a MŠ Ostrov u Macochy

Krizový plán 2023/2024

Vzdělávací program: „Přátelsky k lidem, šetrně k přírodě“

Schválil: Mgr. Karel Hasoň, Ph. D.

Účinnost od: 1. 9. 2023 (aktualizace 25. 10. 2023)

Krizový plán školy vychází z těchto dokumentů:

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, č. j. 21291/2010-28

Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance, č. j.14423/99-22

Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, č. j. 28275/2000-22

Metodický pokyn k jednotnému omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví, č.j. 10194/2002-14

Pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci zneužívání návykových látek ve školách a školských zařízeních, č. j. 16227/96-22

Pravidla pro rodiče a děti k bezpečnějšímu užívání internetu, č. j. 11696/2004-24

Příloha Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (Dokument MŠMT č.j.: 21291/2010-28). Dostupné z: https://www.msmt.cz/file/49807_1_1/download/

Příloha č.24 k metodickému doporučení k primární prevenci **MŠMT rizikové chování sebevraždy**

Opírá se o zákony:

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociální a právní ochraně dětí

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích

Zákon č. 140/1967 Sb.,

Trestní zákon Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách - ve znění pozdějších předpisů Závazný pokyn policejního prezidenta č. 8/2001 o vstupu Policie ČR do škol

Prevence je naší školou zajišťována celoročně podle Preventivního programu školy, se kterým jsou seznámeni učitelé, žáci a jejich zákonní zástupci. Preventivní program školy je dostupný z internetových stránek školy a je každoročně vyhodnocován. V prevenci rizikového chování se zaměřujeme na předcházení rozvoje rizik, která by mohla směřovat k přestupkům či dokonce k trestným činům. Zjištěný závažný přestupek nebo trestný čin by škola řešila podle následujících postupů:

Obsah

Obsah	2
Výskyt tabákových výrobků, jedů návykových látek a takových látek, které je svým vzhledem, chutí a konzistencí napodobují	2
Omamné a psychotropní látky	4
Postup při zajištění OPL ve škole	6
Záškoláctví	7
Krádeže	7
Podvod	8
Krizové situace spojené s násilím	8
Vandalství	9
Prevence a řešení šikanování	9
Rasismus, xenofobie, homofobie	11
Rizikové sporty, doprava	13
Primární prevence rizikových sportů či dopravě	13
Doporučený postup v případě drobného úrazu	14
Doporučený postup v případě vážného úrazu	14
Sexuálně rizikové chování	15
Poruchy příjmu potravy	17
Netolismus	18
Sebepoškozování	20
Sebevražedné chování	20
Varovné signály aneb jak to může vypadat, pokud žák pomýšlí na sebevraždu	21
Legislativní rámec	25
Týrání a zneužívání dětí	27
Syndrom CAN	30
Nová náboženská hnutí	32
Příslušnost k subkulturám	33
Hazardní hraní	33
Charakteristika poruch autistického spektra	34
Specifika v chování žáků s PAS	35
Zásady přístupu při výchově a vzdělávání žáků s PAS	36
Důležitá telefonní čísla a další kontakty:	41
Krizový plán - souhrn	44

Výskyt tabákových výrobků, jedů návykových látek a takových látek, které je svým vzhledem, chutí a konzistencí napodobují

Ve vnitřních i vnějších prostorách školy je zakázáno kouřit a užívat či distribuovat tabákové výrobky, jedy a návykové látky, které je svým vzhledem, chutí a konzistencí napodobují. Žák si je vědom, že porušením zákazu kouření či užíváním jedů a různých návykových látek se vystavuje přísným kázeňským postihům podle školního řádu.

Postup při konzumaci tabákových výrobků, jedů a látek jim podobným ve škole:

- je-li žák ve škole přistižen při konzumaci tabákových výrobků, je nutné mu v další konzumaci zabránit
- tabákový výrobek je nutné žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat. 3. Pedagogický pracovník o události sepíše stručný zápis s vyjádřením žáka, který bude uložen v agendě metodika prevence
- v případě porušení zákazu kouření informuje třídní učitel i písemně zákonného zástupce žáka
- v závažných případech, jestliže se jednání bude opakovat, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany dítěte

Přestupek je hodnocen různými stupni výchovných opatření dle aktuální vážnosti situace.

Postup při konzumaci alkoholu ve škole:

- je-li žák ve škole či školní akci přistižen při konzumaci alkoholu, je nutné mu v další konzumaci zabránit

- alkohol je nutné žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
- podle závažnosti momentálního stavu žáka pedagogický pracovník posoudí, jestli mu nehrozí nějaké nebezpečí (bezprostřední ohrožení na zdraví a životě).
- v případě, kdy je žák pod vlivem alkoholu do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci.
- jestliže akutní nebezpečí nehrozí, pedagogický pracovník o události sepíše stručný zápis s vyjádřením žáka, který bude uložen v agendě metodika prevence a vyrozumí vedení školy.
- v případě, že žák není schopen pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce žáka. Vyzve jej, aby si žáka neprodleně vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
- jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola OSPOD a vyčká jeho pokynů.
- zákonnému zástupci ohlásí škola písemnou formou skutečnost, že žák konzumoval alkohol ve škole i v případě, že je žák další výuky schopen.
- v závažných případech, jestliže se jednání bude pakovat, splní škola oznamovací povinnost k orgánu sociálně právní ochrany dítěte (§ 10 odst. 4 písmeno g) zákona 359/1999 Sb.,

o sociálně právní ochraně dětí.

- za nebezpečné a protiprávní jednání je rovněž považováno navádění jiných žáků k užívání alkoholických nápojů.

Přestupek je hodnocen různými stupni výchovných opatření dle aktuální situace.

Postup při nálezu alkoholu ve škole:

V případě, kdy pracovníci školy naleznou v prostorách školy alkohol, postupují takto:

- tekutinu nepodrobují žádnému testu ke zjištění chemické struktury
- o nálezů ihned uvědomí vedení školy
- nalezenou tekutinu uloží v ředitelně školy pro případ usvědčujícího důkazu
- zpracují stručný zápis o události a informují ŠPP

V případě, kdy pracovník školy zadrží u nějakého žáka alkohol, postupují takto:

- tekutinu nepodrobují žádnému testu ke zjištění chemické struktury
- nálezů ihned uvědomí vedení školy
- o nálezů sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka, u kterého byl alkohol nalezen (datum, místo a čas nálezů, jméno žáka, podpis žáka). Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomna ředitelka školy. Zápis je založen v agendě metodika prevence.
- o nálezů vyrozumí škola zákonného zástupce žáka, v případě opakování i OSPOD
- v případě podezření, že alkohol obsahuje i jiné příměsi a žák je intoxikovaný, je zmíněná tekutina předána přivolanému lékaři.

Omamné a psychotropní látky

Zakázaná je výroba, distribuce, přechovávání, šíření a propagace OPL, a to bez ohledu na věk žáka. Zakázáno je rovněž navádění k užívání těchto látek.

Postup při konzumaci OPL ve škole:

- je-li žák ve škole či školní akci přistižen při konzumaci OPL, je nutné mu v další konzumaci zabránit
- návykovou látku je nutné žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat
- podle závažnosti momentálního stavu žáka pedagogický pracovník posoudí, jestli mu nehrozí nějaké nebezpečí (bezprostřední ohrožení na zdraví a životě)
- v případě, kdy je žák ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci
- jestliže akutní nebezpečí nehrozí, pedagogický pracovník vyrozumí vedení školy a zajistí vyjádření žáka
- v případě, že žák není schopen pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce žáka vyzve jej, aby si žáka neprodleně vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole
- jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola OSPOD a vyčká jeho pokynů
- zákonnému zástupci ohlásí škola písemnou formou skutečnost, že žák konzumoval OPL i v případě, že je žák další výuky schopen
- současně splní škola oznamovací povinnost k orgánu sociálně právní ochrany dítěte a Policii ČR
- z konzumace OPL je třeba vyvodit sankce
- je potřeba rozlišovat distributora od uživatele. Distribuce je trestným činem, konzumace porušením školního řádu. Distribuce a nález OPL ve škole Distribuce OPL je považována za protiprávní jednání, může být kvalifikována jako trestný čin,

množství látky není rozhodující. Přechovávání OPL je také protiprávní jednání, může být kvalifikováno jako přestupek nebo trestný čin.

Postup při zajištění OPL ve škole

- jestliže má pracovník školy podezření, že došlo k distribuci OPL ve škole, uvědomí neprodleně vedení školy, pracovníka ŠPP a současně oznámí tuto skutečnost Policii ČR
- jestliže se tohoto jednání dopustila osoba mladší 18 let proti osobě mladší osobě 18 let, vyrozumí škola zákonného zástupce a OSPOD

Nález OPL v prostorách školy

- látka se nepodrobuje testům a pracovník ihned informuje vedení školy
- za přítomnosti dalšího pracovníka se látka vloží do obálky, označí datem, časem a místem nálezů, přelepí, orazítkuje a uschová v trezoru
- o nálezů vyrozumí škola Policii ČR

Nález u některého žáka

- zabavená látka se nepodrobuje testu, o nálezů pracovník ihned uvědomí vedení školy
- za přítomnosti dalšího pracovníka se látka vloží do obálky, označí datem, časem a místem nálezů, přelepí, orazítkuje a uschová v trezoru
- o nálezů vyrozumí škola zákonného zástupce žáka, a Policii ČR

- o nálezu je sepsán stručný záznam (datum, místo a čas nálezu, jméno žáka, podpis žáka) Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomna ředitelka školy. Zápis je založen v agendě metodika prevence. V případě, že se látka našla u žáka, který se jí intoxikoval, je zmíněná látka předána přivolanému lékaři.

Postup při podezření, že žák má u sebe OPL

- jedná se o podezření ze spáchání trestného činu nebo přestupku, řešení spadá do kompetence Policie ČR

- škola neprodleně vyrozumí Policii ČR, zkonzultuje postup a informuje zákonného zástupce žáka

- žáka je třeba izolovat a do příjezdu policie ho mít pod dohledem

- pracovníci školy nesmí provádět osobní prohlídku a to ani prohlídku jeho věcí

Přestupek je hodnocen různými stupni výchovných opatření dle aktuální vážnosti situace.

Záškoláctví

Třídní učitel by měl být nejpozději do 3 dnů informován od zákonných zástupců o důvodu nepřítomnosti žáka ve škole. Pokud tak neučiní, situaci lze klasifikovat jako záškoláctví. Přestupek je hodnocen různými stupni výchovných opatření.

Krádeže

Jde o protiprávní jednání, jakmile se škola o takovém jednání dozví, bude tuto skutečnost řešit dle závažnosti situace:

- krádež nahlásí pracovník třídnímu učiteli, metodikovi prevence
- vzniklou situaci prošetří ŠPP
- uplatní proti žákovi výchovná opatření
- nahlásí případ orgánům činným v trestním řízení, nebo doporučí poškozenému (jeho rodičům, zákonnému zástupci), aby se na tyto orgány obrátil. Je nutno vést žáky k všímavosti vůči svému okolí (v případě, že budou svědky takového jednání - krádeže), aby ohlásili tuto skutečnost třídnímu učiteli, řediteli školy, popřípadě jinému pedagogickému pracovníku školy

Podvod

Zpravidla jde o podvody typu falšování podpisu zákonných zástupců, klasifikace v žákovských knížkách, pracovních úkolů. Pokud jde o falšování podpisu na omluvence z důvodu nepřítomnosti žáka ve vyučování, je třeba tento přestupek klasifikovat jako záškoláctví (viz záškoláctví). Tento přestupek je hodnocen různými stupni výchovných opatření.

Krizové situace spojené s násilím

Krizové situace spojené s násilím ve školním prostředí zahrnují zejména rizikové chování, které je vyvoláno krizovou situací, která přichází z:

1. vnitřního prostředí - řešení konfliktů neadekvátním způsobem, zejména šikana, kyberšikana, vandalismus a další), útok na školu ze strany dětí/žáků, případně ze strany pedagogů.

2. vnějšího prostředí - řešení konfliktů neadekvátním způsobem, násilí způsobené osobou, která navštívila školu - obvykle rodič/rodiče žáka, násilí způsobenému osobou/osobami, která vnikla do školy nebo jejího okolí a ohrožuje školu násilím nebo jinými prostředky, které mohou ohrozit žáky, pedagogy a další pracovníky školy

Vandalství

Dle školního řádu žák nesmí vědomě ničit majetek školy či někoho jiného. Při zjištění takové skutečnosti je informován, třídní učitel, metodik prevence. Situace je prošetřena a jsou neprodleně informováni zákonní zástupci. Žák (zákonní zástupci žáka) je povinen uhradit způsobenou škodu. Přestupek je hodnocen různými stupni výchovných opatření.

Prevence a řešení šikanování

V rámci prevence proti šikaně škola usiluje o vytváření bezpečného, spolupracujícího a respektujícího prostředí. Prevence proti šikaně je zpracována ve zvláštním dokumentu, který je dostupný na webových stránkách školy a v tištěné podobě u pracovníků ŠPP.

Postup při odhalení šikany:

V případě oznámení a odhalení šikany bude postupováno následovně:

1. Případ bude oznámen třídnímu učiteli, řediteli školy, metodikovi prevence a výchovné poradkyni.
2. Bude proveden diskretní rozhovor s oznamovatelem a s obětí či oběťmi.
3. Budou nalezeni vhodní svědci

4. Budou vedeny individuální nebo konfrontační rozhovory (ne oběť X agresor).
5. Bude zajištěna ochrana oběti (obětem).
6. Bude veden a písemně zaznamenán rozhovor s agresorem (agresory), popřípadě konfrontace s nimi.
7. O šikanování budou informováni rodiče. Na jednání s vedením školy budou rodiče agresora informováni o vzniklé situaci a možnostech ohledně potrestání žáka, jako jsou: běžná výchovná opatření – napomenutí, důtka třídního učitele, důtka ředitele školy, snížená známka z chování.
8. Budeme pracovat s agresorem (uvědomování si svého chování a z toho vyplývajících následků).
9. V případě potřeby bude zabezpečena oběti, ale i agresorovi odborná pomoc (PPP, psychoterapeut, psycholog, psychiatr, středisko výchovné péče ...).
10. Z důvodu nápravy situace bude potřeba pracovat s celým třídním kolektivem.

Postup v případě pokročilé šikany:

Při náhlém projevu („výbuchu“) brutálního skupinového násilí bude postupováno následovně:

1. Bude zajištěna bezprostřední ochrana oběti (obětí).
2. Bude na pomoc přivolán další pracovník (pracovníci) školy.
3. Bude zabráněno agresorům v domluvě na křivé výpovědi.
4. Bude věnována dostatečná péče oběti (podpora, uklidnění, ošetření, ...).
5. Čin bude nahlášen Policii ČR a OSPODu.
6. Vyšetřování bude vést policie ČR.

7. Škola bude informovat rodiče či zákonné zástupce obou stran (oběti i agresora).
8. Škola doporučí ve spolupráci s oddělením péče o dítě rodičům či zákonným zástupcům dítěte případná výchovná opatření:
 - umístění dítěte (agresora) do pobyt. oddělení SVP
 - realizace dobrovolného diagnostického pobytu žáka v diagnostickém ústavu
 - podání návrhu OSPODu k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření nebo ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu
9. Škola doporučí odbornou pomoc oběti a jejím rodičům (PPP, psychoterapeutická péče, psycholog, psychiatr, pediatr ...).

Rasismus, xenofobie, homofobie

Rasistické chování je takové, které na základě přisouzení psychických a mentálních schopností a dovedností skupinám definovaným podle biologického, rasového či národnostního původu příslušníky těchto skupin nepřiměřeně nebo negativně hodnotí a případně (ve formě „tvrdého rasismu“) je i poškozují.

Xenofobní chování je takové, které na základě subjektivně stanovených prvků cizosti (jinakosti) vyvolává obavy ze subjektů, které jsou jako cizí pojímány a v krajních případech může vést k jejich poškozování, což vyvolává protireakci. Primární prevence rasismu a xenofobie Žákům je třeba zprostředkovávat demokratické hodnoty a principy lidských práv a tolerance. Také s nimi hovoříme o extremismu a o negativních spojených s minulostí a současností extremismu, rasismu, xenofobie a antisemitismu a možnostech sankcí za projevy extremismu a souvisejících jevů.

Homofobie v nejširším slova smyslu zahrnuje postoje a chování vyjadřující nepřátelství vůči lidem s menšinovou sexuální orientací či pohlavní identitou, respektive vůči lidem, kteří vybočují z běžných genderových norem. V užším slova

smyslu se jedná pouze o postoje a jednání negativně namířené vůči homosexuálním lidem. Pro podobné jevy ve vztahu k lidem bisexuálním se někdy používá separátní termín bifobie, zatímco v případě nenávisti vůči lidem transsexuálním se mluví o transfobii, avšak tyto termíny nejsou v českém jazykovém prostředí příliš rozšířené. Ačkoliv se tyto tři jevy v některých detailech odlišují, jejich kořeny a projevy jsou velmi podobné.

Doporučené postupy v případě zjištění rasismu či xenofobie:

1. Je třeba zjistit hloubku extremistického přesvědčení u jednotlivců, případně vazby na extremistickou skupinu mimo školu. Zároveň je třeba zjistit rozšíření uvedených postojů v kolektivu, třídě, škole.
2. Je třeba okamžitě a razantně vystoupit proti projevům intolerance mezi žáky.
3. V případě zjištění hlouběji zakotvených postojů (opakované verbální či vizuální projevy s možným extremistickým podtextem, účast žáka v extremistické partě, užití násilí s extremistickým podtextem) informujeme rodiče a nabídneme jim spolupráci.
4. V případě závažných projevů (především násilných) informujeme Policii ČR (podezření na promyšlenou a extremisticky, rasisticky, xenofobně nebo antisemitsky motivovanou činnost a na takto motivované vážnější formy násilí).
5. Ve výuce se zaměříme na výuku této problematiky, pozveme experty k diskuzi se žáky. Vzhledem k závažnosti tohoto tématu TU neprodleně zajistí bezpečnost případné oběti, dále oznámí skutečnost zák. zástupcům agresora i oběti a postupuje dle preventivního plánu proti šikaně, popř. informuje PČR dle závažnosti situace a případnému ohrožení bezpečí oběti. Přestupek je hodnocen různými stupni výchovných opatření (viz školní řád). Pokud se jedná o propagaci bez konkrétní oběti, je potřeba informovat rodiče žáků, se žáky provést okamžitou intervenci na dané téma, pokud je situace mimo kontrolu, přizvat odpovědné a odborné instituce na pomoc s intervencí.

Rizikové sporty, doprava

Jedná se o relativně novou formu rizikového chování z hlediska masového rozšíření. Toto rizikové chování lze definovat jako záměrné vystavování sebe nebo druhých nepřiměřeně vysokému riziku újmy na zdraví nebo dokonce přímému ohrožení života v rámci sportovní činnosti nebo v dopravě. Patří sem např. závody za plného provozu, záměrné ježdění pod vlivem psychoaktivních látek, nekvalitně připravené raftové sjezdy divokých řek bez potřebného vybavení a zkušeností, snowboarding v lavinových polích nebo extrémní sjezdy horských kol v nebezpečném terénu bez ochranných pomůcek.

Primární prevence rizikových sportů či dopravě

- dopravní besedy v prostředí školní třídy – může vést dopravní policista, dopravní psycholog, vyškolený pedagog
- použití multimediálních pomůcek – ilustrace prostřednictvím audiozáznamu, PC her, přehrávání scének, různých ilustrovaných materiálů (např. pro výuku dopravního značení – více informací v odkazech na literaturu)
- praktický nácvik na dopravním hřišti
- exkurze (pracoviště dopravní policie, dopravní podnik aj.)

Doporučený postup při zjištění rizikového sportu/dopravy

Problematicke se věnuje ve velké míře 1. stupeň a dopravní výchova, při zachycení signálu, že se žák (žáci) věnuje extrémně nebezpečnému sportu, okamžitě informovat rodiče, intervence na téma bezpečnost a ochrana zdraví, odpovědnost za svůj život a zdraví.

Doporučený postup v případě drobného úrazu

1. Úraz ošetří pedagog přítomný na výuce (dozoru, je-li přestávka), případně některý ze zdravotníků školy.
2. Ošetřující pedagog nahlásí úraz třídnímu učiteli žáka a zapíše úraz do Knihy úrazů (ve sborovně).
3. Třídní učitel dle závažnosti úrazu informuje zákonné zástupce žáka, případně je vyzve k vyzvednutí žáka, je-li třeba následné lékařské vyšetření/ošetření.

Doporučený postup v případě vážného úrazu

1. První pomoc při úrazu poskytne pedagog přítomný na výuce (dozoru, je-li přestávka), případně zdravotník školy, zavolá (je-li to nutné) záchrannou službu- 155.
2. Nahlásí úraz třídnímu učiteli, řediteli školy, metodikovi prevence a výchovnému poradci a zapíše úraz do Knihy úrazů (u hospodářky školy).
3. Úraz eviduje v knize úrazů.
4. Škola (třídní učitel) telefonicky informuje zákonné zástupce žáka.
5. Nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že v souvislosti s úrazem byl spáchán trestný čin nebo přestupek, nebo jedná-li se o smrtelný úraz, podá ředitel školy hlášení místně příslušnému útvaru Policie ČR.
6. Třídní učitel žáky seznámí s událostí, provede opětovné poučení o bezpečnosti a ochraně zdraví, předcházení úrazům (zapíše do ŽK a TK).

Sexuálně rizikové chování

Charakteristika Sexuální rizikové chování souborem projevů chování, které doprovázejí sexuální aktivity a současně vykazují pro jedince rizika v různých oblastech (zdravotní, sociální atd.). Lze sem zařadit např. nechráněný pohlavní styk při náhodné známosti, výrazně promiskuitní chování, rizikové sexuální praktiky, kombinace užívání návykových látek a rizikového sexu, sexuální zneužívání ve všech jeho formách, zveřejňování intimních fotografií na internetu či jejich zasílání mobilním telefonem apod. Nepodceňujeme v oblasti prevence významnou úlohu sexuální výchovy. Je nutné motivovat žáky k vytvoření zdravých postojů v této oblasti. Je žádoucí, aby si žáci osvojili odpovědné chování, rozhodování a komunikaci v situacích souvisejících se sexuálním zdravím. Nebezpečí hrozí z hlediska celospolečenského v souvislosti s využíváním internetu, s komercializací sexu, sexuálním zneužíváním, zvyšuje se počet výskytu pohlavně přenosných chorob, narůstá počet HIV pozitivních, rozmáhá se homofobie. K sexuální výchově přistupujeme systematicky, jelikož se jedná o dlouhodobé, záměrné, cílevědomé působení na žáka.

Primární prevence sexuálního chování:

- preventivní programy přizpůsobit věku a vzdělání cílové skupiny
- předávat informace o způsobech ochrany před nemocemi
- informovat o tom, co je sexuální zneužívání a rizikové sexuální chování
- upozorňovat na práva dítěte a důstojnost člověka
- podporovat tvorbu zdravých postojů k vlastnímu tělu, vztahům a sexuálnímu chování
- minimalizovat projevy nesnášenlivosti, předsudky apod. v oblasti vztahů, sexu a sexuální orientace zabezpečit lepší spolupráci školy a rodiny

- propojit zdravotní, sociální a výchovné intervence

Doporučené rady při zjištění sexuálně rizikového chování

Existují tři základní ukazatele, kdy lze sexuální chování pokládat za škodlivé a kdy by měl učitel zasáhnout:

1. pokud ho dítě neprovádí v soukromí
2. pokud vznikne podezření, že při něm nějak zraňuje sebe nebo někoho dalšího
3. pokud se ze sexuálního chování stane nutkavé chování (to znamená, že tomuto chování dítě věnuje tolik prostoru, že zanedbává svoje běžné povinnosti, hygienu, přátele, učení a podobně)

Doporučené postupy při řešení sexuálně rizikového chování

Situaci řeší v tomto pořadí:

- třídní učitel
- školní metodik prevence, výchovný poradce
- vedení školy
- zákonní zástupci žáka, žáci
- OSPOD
- další odborník (psycholog, sexuolog, psychoterapeut)

V případě, že se jedná o patologii rodiny, je vhodné doporučit psychoterapeutickou pomoc. Dospělý je povinen chránit a prosazovat nejlepší zájem dítěte. Zjištěné násilí

páchané na dítěti (i sexuální) je povinen ohlásit Orgánům sociálně-právní ochrany dítěte (OSPOD) nebo na Policii ČR.

Poruchy příjmu potravy

Nemocem, které řadíme mezi poruchy příjmu potravy, se odborně říká mentální anorexie, bulimie a záchvatové přejídání. Tyto poruchy se nejčastěji objevují u dívek v adolescentním věku, mohou jimi trpět i chlapci. Bulimie a mentální anorexie se mohou vyskytovat každá zvlášť nebo i obě zároveň. Cesta k uzdravení není jednoduchá, málokterá dívka (chlapec) se dokáže z bludného kruhu dostat bez pomoci odborníků.

Příznaky

- rychlé zhubnutí
- BMI index je 17,5 a méně
- zvracení s jakoukoliv argumentací
- vnímá sebe sama jako příliš tlustou/tlustého
- nespavost, nesoustředěnost
- při vzniku onemocnění před pubertou je tato opožděna či zastavena
- kožní problémy a zhoršená kvalita vlasů

Doporučené rady při podezření nebo zjištění onemocnění:

- informovat třídního učitele, výchovného poradce, metodika prevence, školního psychologa a následně třídní učitel informuje rodiče
- rodiče informujeme vždy, když dítě výrazně zhubne, opakovaně bylo přistiženo, že zvrací (stačí informace od vrstevníků)
- rodiče informuje i v případě, že dítě nedochází na obědy ve školní jídelně
- pokud rodiče odmítají řešit situaci, je nutné se spojit s pediatrem

Netolismus

Termínem netolismus označujeme závislost (závislostní chování či závislost na procesu) na tzv. virtuálních drogách. Mezi ně patří zejména:

- počítačové hry,
- sociální sítě,
- internetové služby (různé formy chatu),
- virální videa,
- mobilní telefony,
- televize aj.

Jak předcházet rozvoji netolismu:

- Sledujte, jaké hry děti hrají.
- Uvědomte si, že hry mají i kladné stránky, některé umožňují rozvíjet logiku, postřeh, schopnost orientace ve složité situaci, koordinaci očí a rukou, koncentraci, plánování, řešení problémů a další schopnosti. Důležitý je výběr her a přiměřenost času jim věnovaného.

- Hrajte hry spolu s dítětem a potom si o nich povídejte – pomáháte tak rozlišovat fikci od reality.
- Stanovte striktní limity, kdy dítě může hrát a kdy ne.
- Dávejte pozor, aby dítě nehrálo hry u kamarádů.
- Zjistěte, zda dítě hraním počítačových her neutíká od nějakých problémů.
- V průběhu hraní veďte dítě k tomu, aby si po určité době (např. po hodině) udělalo přestávku, během ní o hře mluvte.
- Podporujte dítě v jiných zájmech.
- Předcházejte tomu, aby se dítě nudilo.
- Posilujte zdravé sebevědomí dítěte

Vyučující, který daný fakt zjistí, informuje:

- třídního učitele
- metodika prevence
- dle závažnosti také školního psychologa a rodiče

Sebepoškozování

Sebepoškozování (automutilace, selfharm) je komplexní autoagresivní chování, které na rozdíl od sebevraždy nemá fatální následky a které lze nejlépe chápat jako nezralou, maladaptivní odpověď na akutní anebo chronický stres, nezvladatelné emoce či myšlenkové pochody.

Vyučující, který daný fakt zjistí, informuje:

- třídního učitele
- metodika prevence
- výchovného poradce

- školního psychologa

- rodiče, pediatra, případně psychiatra

Sebevražedné chování

Sebevražda je obvykle dlouhodobý proces s určitým vývojem (od sebevražedných myšlenek, tendencí, plánů až k rozhodnutí vzít si život). Ukazuje se, že mnoho lidí, kteří o sebevraždě přemýšlí nebo se o ni pokusí, ve skutečnosti zažívají silnou psychickou bolest a hledají řešení, jak se jí zbavit. Sebevražda tak může být nešťastným vyústěním vnitřního utrpení. Sebevraždě se dá předejít. U dětí a dospívajících ve věku 15-24 let je sebevražda 2. nejčastější příčinou úmrtí.

Sebevražda – vědomé a úmyslné ukončení života jedince vlastní rukou.

Pokus o sebevraždu – vědomý akt s úmyslem zemřít bez letálního konce (v některých případech může jít o volání o pomoc).

Sebevražedné tendence – chování zahrnující počáteční úvahy o sebevraždě až po rozhodnutí o realizaci sebevražedného úmyslu, objevuje se zde postupné budování plánu, jak ukončit svůj život, který nabírá konkrétní obrysy (člověk např. má promyšleno, kdy, kde a jak sebevraždou zemře).

Sebevražedné myšlenky – jsou definovány jako vlastní myšlenky obsahující suicidálně orientované chování, jsou intenzivní, těžko odklonitelné, nutkavé a jedinec se jimi zabývá převážnou část svého času, mohou se projevovat verbálně i neverbálně.

Sebezabití – zabití vlastní rukou, u něhož ale na rozdíl od sebevraždy chybí vědomý úmysl zemřít. Jde o chování, které bývá zapříčiněno vážným duševním onemocněním (např. jedinec má bludy, které ho děsí a před kterými se snaží zachránit, může mít např. pocit, že ho někdo pronásleduje a snaží se mu utéct, proto skočí z okna).

Bilanční sebevražda – jedná se o předem velmi podrobně naplánovaný a racionálně podložený čin, který je často promyšlen dlouhodobě, do detailu a v soukromí.

Rozšířená sebevražda – jde o méně obvyklý jev, ve kterém se na suicidálním jednání ne/dobrovolně podílí více osob (např. rodič a děti).

Postvence – intervence po sebevraždě, zaměřuje se na pozůstalé po lidech, kteří ukončili svůj život sebevraždou a působí jako sekundární prevence dalších sebevražd.

Nákaza sebevraždou – proces, při kterém přímá či nepřímá znalost jedné sebevraždy usnadňuje provedení další sebevraždy.

Varovné signály aneb jak to může vypadat, pokud žák pomýšlí na sebevraždu

Jedinec, který přemýšlí o sebevraždě, často zažívá nesnesitelnou psychickou bolest, ze které se snaží uniknout. Projevy sebevražedného jednání mohou být u dětí a dospívajících jiné než u dospělých. Obvykle je možné si všimnout změn v chování, prožívání a v tom, co nám žáci přímo a nepřímo říkají. U jedince, který o sebevraždě přemýšlí, nemusí být vůbec přítomny všechny varovné signály, mohou se objevovat v různé kombinaci. Zásadním varovným znakem je, když se žák začne projevovat významně jinak, než tomu bylo doposud.

Změny

- samotářství, vyhýbání se kamarádům či oblíbeným činnostem
- potíže se soustředěním
- zhoršený školní prospěch
- rizikové chování (např. užívání návykových látek)
- změna chuti k jídlu
- potíže se spánkem (např. polehávání či pospávání v hodinách)

- potíže ve vztazích
- zanedbávání svého vzhledu

v chování:

- sebepoškozování
- zabývání se myšlenkami na sebevraždu či ukončení života
- vyhledávání informací o sebevraždě, shromažďování prostředků k vykonání sebevraždy (např. lano, léky)
- rozdávání osobních věcí

V prožívání:

- náhlé změny nálad
- dlouhodobý smutek, plačtivost
- zvýšená úzkostnost
- podrážděnost, výbuchy vzteku
- vyčerpanost, apatie, pasivita
- nízké sebehodnocení a sebedůvěra

V komunikaci:

- ne/přímé vyjádření, že chce zemřít
 - Přál/a bych si být mrtvá. Nechci žít. Kéž bych se nikdy nenarodil/a.
- vyjádření beznaděje
 - Nic nemá smysl. Můj život nemá smysl.

- vyjádření toho, že je všem na obtíž
- Kdybych tu nebyl/a, nikomu bych nechyběl/a.
- psaní deníku či básní, ve kterých se objevuje téma smrti či sebevraždy
- loučení se s ostatními, dopisy na rozloučenou

Není pravda, že kdo o sebevraždě mluví, ten ji nespáchá.

Realita: Kdo o sebevraždě mluví, pravděpodobně o ní přemýšlí, zejména když o ní mluví opakovaně a ve spojení s dalšími varovnými příznaky. Je důležité o sebevraždě otevřeně mluvit.

Zvýšená opatrnost je na místě i ve chvíli, kdy žák, který projevoval známky sebevražedného chování, se náhle zdá být šťastným a sebevražedné myšlenky popírá. Většina lidí si oddechne a spustí dotyčného ze zřetele, ale může to naopak znamenat, že se jedinec rozhodl ukončit svůj život ke konkrétnímu dni, čímž došlo k paradoxní úlevě.

Všechny varovné příznaky je potřeba brát vážně!

Pedagog by měl:

- být všímavý a podpůrný
- znát varovné signály, které mu pomohou identifikovat ohroženého žáka
- mít osvojený způsob vhodné komunikace při výskytu tématu sebevraždy
- vědět, na koho se dále obrátit, jaké jsou možné další kroky
- pracovat v týmu, téma sebevraždy by nikdy neměl řešit pedagog sám
- pečovat i o své duševní zdraví a věnovat se psychohygieně

Úkolem pedagoga je rozpoznat žáka v ohrožení a přesunout jej v systému péče dále.

Pokud se potvrdí myšlenky na sebevraždu, jsou na místě další kroky, zatímco pedagog je stále s žákem:

- poděkovat žákovi za důvěru
 - Děkuji ti, že mi to říkáš.
- podpořit žáka
 - Mohlo být těžké mi tohle říct, vážím si toho.
 - Slyším, že teď prožíváš velké trápení. Přál bych ti, aby ti bylo lépe a věřím, že se nám to společně podaří.
 - Společně to zkusíme zvládnout. Najdeme cestu, jak to zvládnout.
 - Pojďme spolu vymyslet, co dál.
- navrhnout další kroky – žák by měl vědět, že v tom není sám, a co se bude dít dál
 - setkání u školního psychologa/ metodika prevence – můžete žákovi vysvětlit, že to jsou lidé, kteří ví, jak mu pomoci a co dělat, můžete nabídnout, že za ním půjdete společně.
 - kontaktování zákonných zástupců – je potřeba zde postupovat velmi citlivě tak, abychom nenarušili důvěru žáka, a zároveň netajili informace směrem k zákonným zástupcům, je vhodné se proto na každém kroku domlouvat s žákem a s pracovníkem ŠPP.
- poskytnout odpovídající kontakty a přesné informace (např. o ŠPP, co nyní společně uděláme, číslo na Linku bezpečí)
- následná zvýšená péče a sledování žáka

Při komunikaci se zákonnými zástupci:

- představit se a svoji pozici ve škole
- nabídnout pomocnou ruku v řešení situace – ideální je, aby škola rozhovor vedla v duchu partnerství s rodinou
- informovat o pozorovaném chování a fungování žáka
- vysvětlit, že informace o stavu žáku budou v případě potřeby sdíleny s dalšími pedagogy
- nabídnout pomoc, domluvit schůzku (za přítomnosti třídního učitele, školního psychologa/ metodika prevence, příp. i ředitele)
- školní psycholog/ metodik prevence nabízí poradenství pro zákonné zástupce
- udělat zápis z domluvy

Legislativní rámec

Sebevražda není trestný čin, ale navádění k sebevraždě trestným činem je a vztahuje se na něj oznamovací povinnost.

Zákony, které jsou relevantní pro tematiku sebevražd:

- Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník stanovuje v § 364 až 368 povinnosti, jež má každá fyzická osoba v případě podněcování, schvalování, nadřizování, nepřekažení a neoznámení trestného činu. Paragrafy se vztahují na celou škálu trestných činů, oblast násilných činů páchaných na dětech a na týrání dítěte nevyjímaje (nestačí však podezření). Dále §150 o neposkytnutí pomoci osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví.
- Zákon č. 372/2011 Sb., Zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (§5), kdy se poskytuje neodkladná zdravotní péče za účelem zamezení či

omezení vzniku náhlých stavů, které bezprostředně ohrožují život nebo by mohly vést k náhlé smrti či vážnému ohrožení zdraví člověka, která ohrožuje sebe nebo své okolí.

Na koho se obrátit

Přehled zdravotních a sociálních služeb najdete zde: <https://psychiatrie.uzis.cz/> nebo zde: <https://www.nzip.cz/vyhledavaci-mapy>

Linka bezpečí

Pro děti a mladistvé do 26 let.

Tel.: 116 111

Web: <https://www.linkabezpeci.cz/>

Rodičovská linka

Pro rodiče, příbuzné, pedagogy a všechny, kteří mají nějakou starost o dítě. Tel.: 606 021 021

Web: www.rodicovskalinka.cz

Linka pro rodinu a školu

Pro rodiče, příbuzné, pedagogy i děti. Tel.: 116 000

Web: www.linkaztracenedite.cz

Poradna Vigvam

Podpora pro rodiny, které zasáhla smrt blízkého, nabízí školám konzultace, vzdělávání a intervenci ve škole v případě úmrtí.

Web: <https://poradna-vigvam.cz/>

Týrání a zneužívání dětí

Pokud se objeví jakýkoli signál, že by dítě mohlo být týráno či zneužíváno, pokusit se zajistit výpovědi případných svědků, pokud žádní nejsou nebo jsou nevěrohodní, okamžitě kontaktovat příslušné orgány – OSPOD. Není nutný předchozí kontakt s rodiči, vždy je na prvním místě ochrana bezpečí dítěte. Je nezbytné postupovat velmi opatrně a citlivě s ohledem na závažnost podezření.

Fyzické týrání

Za fyzické (tělesné) týrání považujeme vědomé tělesné ublížení dítěti anebo nezabránění ublížení či utrpení dítěte, včetně úmyslného otrávení nebo udušení dítěte – pokud je jasné či existuje důvodné podezření, že zranění bylo způsobeno anebo mu vědomě nebylo zabráněno. Tělesné týrání se rozlišuje podle své povahy na aktivní a pasivní.

Příznaky a změny chování při fyzickém týrání

Poranění nebo popáleniny na kůži dítěte nevysvětlitelného původu, zvláště vyskytují-li se opakovaně. Nepravděpodobná zdůvodnění těchto poraněných dítětem či o ně pečující dospělou osobou. Nechuť dítěte o těchto poraněních hovořit. Lysiny, pohmožděniny. Neochota dítěte odhalovat tělo (v teplých dnech), strach ze svlékání (před hodinou TV). Škrábance, vyražený nebo ulomený zub, natržený ušní boltec, opakované zlomeniny. Poranění měkkých částí dutiny ústní. Strach z rodičů, neochota a rozladěnost před návratem domů. Sklon k sebetryznění. Agresivita vůči ostatním. Útěky z domova, záškoláctví. Zhoršení (náhlé) prospěchu. Náhlá ztráta kamarádů (sociální izolace). Obtíže v sociální komunikaci, vyhýbavé chování.

Sexuální zneužívání dětí

Za sexuální zneužívání dětí je považováno jakékoli nepatřičné vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu, činnosti či chování. Zahrnuje jakékoli sexuální dotýkání, styk či vykořisťování kýmkoli, komu bylo dítě svěřeno do péče, anebo kýmkoli, kdo se s dítětem dostal do nějakého kontaktu. Pohlavní zneužívání se dělí na dotykové a bezdotykové.

Příznaky sexuálního zneužívání dětí

Poranění pohlavních orgánů. Záněty pohlavních orgánů. Předčasné zahájení sexuálního života. Bolesti břicha. Noční pomočování. Poruchy příjmu potravy. Lítostivost, plačtivost, smutek, apatie, deprese, vztek, hněv, agrese. Po vyučování nespěchá domů.

Primární prevence zneužívání dětí

Primární nespecifická prevence spočívá v posilování sebevědomí dítěte, schopnosti říci „ne“, podpoře funkčních sociálních vztahů aj. V rámci prevence by se škola měla zaměřit zejména na rozvoj schopnosti řešit konfliktní situace nenásilným a bezpečným způsobem. Děti by měly mít informace o nebezpečných situacích, kdo jim a jak může pomoci v případě ohrožení. Primární prevence specifická spočívá zejména v seznámení dětí s jejich právy a povinnostmi a to adekvátně jejich věku.

Děti by měly být seznámeny zejména s tím, že:

- domácí násilí má různé formy
- násilné chování v rodině není omluvitelné

- za násilí může ten, kde jej koná, protože si sám volí, jak se bude chovat
- každý má právo rozhodovat o sobě samém
- na koho se v rámci školy mohou obrátit se svými starostmi (školní psycholog, výchovný poradce, metodik prevence, třídní učitel, ten, komu dítě důvěřuje)
- jak říci NE
- jak vypadají zdravé a nezdravé vztahy
- proč si někdo nechá násilí líbit a nedokáže říci „Stop“
- jak zvládat vztek

Doporučené postupy při zjištění zneužívání dětí

Při podezření, nebo když se dítě svěří pedagogovi a bude žádat pomoc, by měl učitel následné kroky diskutovat s výchovným poradcem, metodikem prevence, psychologem a ředitelem školy.

Vyšetření je vhodné přenechat odborníkům, kteří zjistí, zda se jedná o důvodné podezření. Učitel by neměl nutit dítě mluvit o detailech, ale spíše mu naslouchat a zprostředkovat možnosti řešení situace. Pokud se dítě učiteli svěří nebo učiteli něco naznačí, učitel by měl dítěti naslouchat, snažit se mu porozumět, věřit mu. Po uskutečnění rozhovoru by si měl vše zapsat. V procesu ochrany dítěte z pohledu pedagoga by také neměl chybět rozhovor s rodiči dítěte. Účelem tohoto rozhovoru není pouze informovat rodiče o problému, ale i o doplnění dosavadních informací a potvrzení podezření, že je dítěti v rodině ubližováno. V kontaktu s rodiči by měl učitel postupovat maximálně opatrně, nevyslovovat žádné dohady ani obvinění. Rodičům pouze sdělí důvod obav o dítě, ale měl by se při tom vyhnout odkazům na sdělení samotného dítěte. V případě, že je podezření pravdivé a dítě je v rodině skutečně ohroženo, je pravděpodobné, že budou rodiče reagovat agresivně a zaujmou obrannou

pozici ještě dříve, než je podezření zcela vysloveno. Pokud má pedagog podezření, že se násilí netýká jen dítěte, ale i jednoho z rodičů, je vhodné s ním hovořit také o samotě, bez potenciálního pachatele domácího násilí. V případě, že se dítě stalo obětí zneužívání mimo rodinu, budou rodiče pravděpodobně reagovat odlišně. Budou spolupracovat a uvítají jakékoli aktivity zaměřené na prokázání zneužívání, ubližování a ochranu dítěte. Zjištění, že bylo jejich dítě fyzicky týráno, sexuálně zneužito, je pro rodiče obrovský šok. Mohou prožívat návaly hněvu a agresivity spolu s pocity viny a selhání. V této situaci je vhodné jim doporučit návštěvu psychologa, jehož terapeutická první pomoc a péče je pro ně stejně důležitá, jako pro jejich dítě.

Syndrom CAN

Jedná se o jakoukoliv formu týrání, zneužívání a zanedbávání dětí, která je pro naši společnost nepřijatelná. Dítě nejčastěji poškozují jeho rodiče a další členové rodiny.

Změny v chování dítěte:

Celková stísněnost a nezáměr o dění kolem, zvýšená opatrnost v kontaktu s dospělými, úzkost a vyděšené reakce v přítomnosti konkrétních dospělých osob, zvýšená citová dráždivost a agresivní projevy na sebemenší podněty, váhání s odchodem domů po vyučování, sebepoškozování, útěky z domova, opakovaná zranění včetně zlomenin, modřiny a otoky, otisky různých předmětů a rukou na těle, trvalý hlad, podvýživa, vyčerpanost.

Primární prevence syndromu CAN

V případě zjištění syndromu CAN učitel nepostupuje sám, dle závažnosti informuje pediatra, OSPOD, místní oddělení Policie České republiky či dalšími odborníky.

Pokud má učitel jistotu, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení. Pokud má podezření, zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost na OSPOD.

V rámci všeobecné prevence je třeba zařadit tuto problematiku do výuky. Je třeba žáky informovat o dětských právech, hranicích, které by neměl ani rodič překročit, co dělat, pokud se dítě setká s prvními projevy týrání, zneužívání či zanedbávání, tzv. tabu zónách na těle dítěte, na koho se obrátit.

Doporučené postupy při zjištění syndromu CAN

1. Důležitá je všímavost pedagoga, zda dítě nese nějaké stopy týrání. Jde o změny chování žáka či o fyzické známky vypovídající o násilném zacházení s dítětem.
2. Pedagog by se měl vždy pokusit navázat s žákem osobní kontakt. Rozhovor s dítětem nemusí vést pouze třídní učitel, ale i jakýkoliv jiný zaměstnanec školy, kterému žák důvěřuje. Vystoupení týraného dítěte z anonymity je to nejtěžší, co po něm můžeme chtít!
3. Další informace je možné získat od spolužáků či sourozenců.
4. Ve většině případů je vhodné oslovit rodiče, kteří by měli okomentovat to, jak si vysvětlují problémy, které učitel u dítěte vyzoroval. Můžeme tak i zjistit, že skutečnou příčinou žákova neobvyklého chování je něco jiného než domácí týrání.
5. Pokud dítě samo přizná, že je týráno, nebo si tuto informaci učitel jinak potvrdí, je vhodné kontaktovat odborníky a kontaktovat OSPOD, případně místní oddělení Policie České republiky

Nová náboženská hnutí

Sekta

Pod pojmem „sekta“ rozumíme v kontextu primární prevence rizikového chování určitou ohraničenou sociální skupinu, jejíž členové sdílejí ideologický koncept, jehož prostřednictvím se skupina vymezuje vůči svému okolí, a dochází při tom k postupné sociální izolaci, manipulaci a ztrátě soukromí.

Vyučující, který daný fakt zjistí, informuje:

- třídního učitele
- metodika prevence, výchovného poradce, školního psychologa
- vedení školy
- rodiče

V odůvodněných případech je možné kontaktovat tato pracoviště:

PPP (pedagogicko-psychologická poradna)

SVP (střediska výchovné péče)

OSPOD (oddělení sociálně právní ochrany dětí)

Policie ČR

Linka důvěry

Příslušnost k subkulturám

Subkultury jsou přirozenou součástí života dospívajících, inklinace k nim se tedy začíná výrazně projevovat od cca 13. roku života.

Přestože je přínos subkultur pro psychický vývoj dospívajícího zřejmý, negativním dopadem příslušnosti k některým subkulturám může být osvojení si některých forem rizikového chování, nejčastěji různé formy závislostního jednání (konzumace nejrůznějších drog či ulpívání na jednom typu činnosti).

Při zjištění rizikového chování spolupracuje školní metodik prevence s výchovným poradcem, školním psychologem, třídním učitelem, se školským poradenským zařízením, v součinnosti s rodiči/zákonnými zástupci. Spolupracovat na odhalování příčin a možných negativních dopadů, tj. rizikového chování vyplývajícího z příslušnosti k subkultuře může školské poradenské zařízení (zejm. SVP a PPP).

Hazardní hraní

Jednání, které vyžaduje nevratné investice (peníze nebo jinou hodnotu) s vidinou zisku založeného na náhodě nebo nejistém výsledku. Součástí tohoto chování je představa rychlého získání peněz nebo jiných hmotných výher a nastavení pravidel hazardních her tak, že jsou z dlouhodobého hlediska nevýhodné pro sázející a vytvářejí bludný kruh.

postup při zjištění rizikového chování:

- identifikovat problém, citlivě na něho reagovat. Nebagatelizovat ho.
- Zmapovat situaci ve třídě - prevalence, názory, informace o problematice.
- Tvorba nástěnky nebo předání informací o rizicích, hráčských bludech, kontaktech na odbornou pomoc.
- Adekvátnost programu a intervencí ve vztahu k věku, potřebám a mentálním schopnostem dítěte.
- Kontinuální proces programu, programy by na sebe měly navazovat.
- Zaměření na změnu postojů a chování.
- Živé interaktivní učení, podpora zájmu a zvědavosti vhodnými zábavnými metodami.
- Využívání směrodatných vzorů, pokud možno z blízkého okolí.
- Otevřená hodnotově orientovaná diskuse.
- Realizaci programů navrhují a řídí kvalifikovaní interdisciplinárně orientovaní odborní

- Zaměření se na témata, jako je způsob trávení volného času žáků a hospodaření s financemi

Charakteristika poruch autistického spektra

Poruchy autistického spektra (dále jen „PAS“) jsou skupinou poruch, které se diagnostikují na základě projevů chování. V současné době hovoříme souhrnně o poruchách autistického spektra a rozlišujeme je podle míry podpory, kterou jedinci potřebují (Diagnostický a statistický manuál duševních poruch – DSM V), nově jsou východiskem také klasifikace stupně postižení intelektu a funkční komunikace. V praxi se stále můžeme setkat s označením pervazivní(všepromikající) vývojové poruchy a s vydělováním jednotlivých diagnostických kategorií, mezi které jsou řazeny mj. dětský autismus, atypický autismus, Rettův syndrom, Aspergerův syndrom, jiné pervazivní vývojové poruchy, pervazivní vývojová porucha nespecifikovaná.

Specifika v chování žáků s PAS

Chování a projevy každého dítěte, žáka, studenta (dále jen „žák“) s PAS mohou být značně různorodé. Některé schopnosti a dovednosti mohou odpovídat věku, jiné jsou výrazně opožděné nebo nerozvinuté. U žáků s PAS se lze setkat s různou úrovní intelektových schopností (mentální retardace; průměrné intelektové schopnosti s nerovnoměrným vývojem;nadprůměrné nadání), je tedy důležité individualizovat přístup ke vzdělávání pro každého žáka.

Specifika v sociální interakci

V rámci přístupu k jedincům s PAS se tedy snažíme o vysvětlení situací a objasnění toho, co je v dané situaci žádoucí (funkční) reakce a co nežádoucí reakce. V neposlední řadě je třeba zohlednit i odlišnosti v porozumění emočního prožívání vlastního i druhých lidí. Jedinci s PAS mají velké obtíže s empatií (vcítění se do prožívání druhých), což může vést k problémům v pochopení příčin a záměrů chování druhých lidí.

Specifika ve verbální i neverbální komunikaci

Žáci s PAS vykazují obtíže v komunikaci a vývoji řeči, neschopnost vyjádření pocitů, neverbální komunikace. Primárně je tedy důležité zaměřit se na rozvoj tzv. funkční komunikace, aby žák dokázal komunikovat své potřeby, a současně bylo zřejmé, že rozumí sdělení pedagoga nebo jiných dospělých osob. Je možné využívat různé metody alternativní a augmentativní komunikace.

Specifika v oblasti smyslové percepce

Objevuje se nesnášenlivost k určitým druhům materiálů nebo i určitým typům jídla. Na druhou stranu mohou mít někteří jedinci zvýšený práh bolesti, nemusí reagovat na bolest, zranění. Objevuje se také zraková fascinace světly nebo pohybem. Specifické vnímání tedy můžeme najít u všech smyslových modalit.

V prostředí školy se snažíme předcházet vzniku problémového chování a krizových situací u žáků s PAS. Vhodné postupy práce s žákem v rámci vzdělávání i v rámci mimoškolních aktivit (v rámci školy) jsou popsány v individuálním vzdělávacím plánu.

Zásady přístupu při výchově a vzdělávání žáků s PAS

Zásada přesnosti, jasnosti instrukcí a zajištění předvídatelnosti

Zásada strukturování pracovního dne a činností

Zásada jasné a konkrétní motivace

Zásada klidného a empatického přístupu

Zásada dodržování časové souslednosti úkolů

Zásada vyšší míry vizuální podpory

Zásada posilující koncentraci pozornosti

Zásada srozumitelného nastavování sociálně komunikačních pravidel a zvládnání situací, které vyžadují praktickou zkušenost

Zásada střídání pracovních činností a odpočinku

Chování jako forma vyjádření emocí – vzhledem k tomu, že mají žáci s PAS potíže s vyjadřováním emocí, mohou v rámci chování vykazovat specifika, která se objevují ve zvýšené míře ve chvílích stresu, emocionálního vypětí, nenadálých změn (např. poskakování;

mávání rukama; kývání se; vykřikování, ale např. i autoagresivní chování či útok na spolužáka).

Chování jako projev neporozumění situaci – v situacích, kdy žák např. nerozumí co se kolem něj děje, nerozumí tomu, co bude následovat, projeví se to v jeho chování.

Chování jako forma komunikace – obtíže žáků v sociální interakci a komunikaci mohou vést k tomu, že využijí pro kontakt se spolužákem takovou formu chování, u níž mají ověřeno, že vyvolá reakci ze strany druhého, i když často neodpovídá sociálnímu kontextu a může být pro druhého nepříjemná (např. objímání; nerespektování osobní zóny druhého; držení druhého).

Chování jako prostředek dosažení cíle – ač zde vlastně hovoříme o základní funkci volního chování, u žáků s PAS se setkáváme s tím, že cíl neumí dobře komunikovat a cesty, které volí k dosažení cíle, neodpovídají běžným postupům, tudíž jsou pro okolí obtížně pochopitelné (např. žák s PAS jedná bez ohledu na ostatní; není schopen odložit naplnění svých potřeb).

Chování jako následek přetížení v oblasti smyslového vnímání či obtíží se smyslovou integrací – vzhledem k výše uvedeným specifickým problémům ve smyslovém vnímání se může objevit svou intenzitou neadekvátní či neočekávaná reakce na smyslový podnět.

Chování jako následek polaritních přesvědčení (černobílé myšlení) – deficity exekutivních funkcí a odlišné vnímání sociálních situací (vlivem narušení procesu socializace) mohou vést k chování nepřiměřenému věku a situaci, kdy žák nedokáže zvládnout neúspěch nebo není schopen přijmout řešení situace, které není zcela podle pravidel (např. společenského chování nebo i školního řádu).

Týmový přístup v rámci školy

SPC (PPP) v závěrech vyšetření určených pro školu v Doporučení pro vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen „Doporučení“) v části „Závěry vyšetření žáka podstatné pro vzdělávání a pobyt ve škole“ popíše podrobně specifika práce s žákem tak, aby bylo zřejmé, co je třeba ve vzdělávání žáka zohlednit, jak se má upravit organizace vzdělávání a metody práce se žákem. Pokud zákonný zástupce vyhodnotí, že je nezbytné škole sdělit přesnou diagnózu, pak se tato skutečnost uvede v Doporučení, v části „Další doplňující informace“.

- Ředitelem školy pověřený pedagogický pracovník (nejvhodněji pedagogický pracovník školního poradenského pracoviště) zodpovídá za spolupráci se školským poradenským zařízením, v jehož péči je daný žák s PAS.

- Pověřený pedagogický pracovník (ve spolupráci s příslušným ŠPZ) seznámí pedagogické i nepedagogické pracovníky školy, kteří budou se žákem v kontaktu (např. při výuce; v družině; při odborném výcviku; v tělocvičně; ve školní jídelně), s obecnými specifiky žáka s PAS, se specifiky v chování a komunikaci, dále se zásadními a podstatnými informacemi o individuálních zvláštностech a potřebách daného žáka.
- Pověřený pedagogický pracovník zajistí ve spolupráci se školním poradenským pracovištěm a pracovníkem školského poradenského zařízení, který se problematikou PAS zabývá, besedy a osvětu pro pedagogy i žáky školy a jejich zákonné zástupcovou formou, která je seznámí se specifiky žáků s PAS v celé šíři, pokud je to možné, včetně pohledu odborníků, jako jsou psycholog, psychiatr, neurolog apod.
- Pověřený pedagogický pracovník úzce spolupracuje s třídním učitelem žáka, asistentem pedagoga a školním metodikem prevence, organizuje ve spolupráci se školním poradenským pracovištěm (případně ŠPZ) kazuistické semináře pro sdílení dobré i špatné praxe v oblasti prevence a předcházení vzniku nežádoucího chování žáků s PAS nebo v oblasti řešení akutních krizových situací.
- Pro pedagogický tým podílející se na vzdělávání žáka/žáků s PAS je vhodné zajistit také pravidelnou metodickou podporu formou supervize, vedení bálintovských skupin nebo mentoringu odborníkem z praxe (viz přílohy). Škola případně zajistí možnost spolupráce s odborným pracovištěm v souvislosti s dlouhodobým nácvikem zvládnání krizových situací souvisejících s projevy nežádoucího chování u žáků (např. sebepoškození; agresivita; nespoupráce; šikana).
- Třídní učitel úzce spolupracuje se zákonnými zástupci žáka a pravidelně je kontaktuje ve snaze zajištění optimální podpory pro vzdělávání žáka. Neprodleně informuje zákonné zástupce žáka a pověřeného pracovníka školy o změnách v chování, změnách aktuálního zdravotního stavu, projevech problémového chování žáka, o plánovaných nebo náhlých změnách ve školním prostředí oproti nastavenému standardu (např. personální změny v případě onemocnění pedagogického pracovníka; akutní nebo plánovaná rekonstrukce opravy v areálu školy). O těchto záležitostech může zákonné zástupce po dohodě s třídním učitelem či v součinnosti s ním informovat i asistent pedagoga, který by měl znát své kompetence v dané oblasti.
- Pedagogický pracovník při práci s třídním kolektivem vždy zohledňuje věk, schopnosti žáků a sociálně psychologické jevy, které se u žáků ve třídě vyskytují.

Způsobem přiměřeným věku a schopnostem jednotlivých žáků formou nejrůznějších metod rozvíjí schopnost diskutovat, pracovat v týmu a respektovat

V případě agresivního chování žáka reagujete následovně:

- snažíme se zajistit bezpečí ostatním žákům (zajistíme odchod žáka s PAS × ostatních žáků ze třídy), na žáka v akutním afektivním stavu hovoříme klidným hlasem (v případě, že žák reaguje negativně, nekomunikujeme s ním), popisujeme situaci, snažíme se ho uklidnit, odstraníme z žákova dosahu nebezpečné předměty (např. židle, nůžky);
- přivoláme pomoc alespoň jednoho dalšího dospělého, prostřednictvím mobilního telefonu, s pomocí žáků, případně dalších dospělých osob;
- stále se snažíme žáka verbálně uklidnit, pomalu se k němu přibližujeme, ale pouze do bezpečné vzdálenosti. Je také vhodné udržet mezi žákem a námi ochrannou bariéru (např. školní lavice);
- pokud žák na uklidňování reaguje, můžeme se k němu dále přibližovat, přičemž stále hovoříme klidným hlasem a uklidňujeme ho (vždy je třeba vzít v úvahu fyzickou sílu žáka, která se v situaci afektu násobí);
- snažíme se, aby se žák posadil např. na zem, na židli, na koberec a pokračujeme v jeho zklidňování;
- pokud afekt stále trvá, udržujeme bezpečný odstup, hlídáme, aby si žák neublížil, zajišťujeme prostor (např. u oken), verbálně ho uklidňujeme a čekáme na pomoc dalšího dospělého;
- kontaktujeme zákonné zástupce žáka, v případě potřeby Zdravotnickou záchrannou službu, při agresi vůči druhým osobám i Policii ČR (ve zvlášť závažných případech).

V případě vzniku rizikové situace mimo budovu školy (např. vycházka; školní akce):

- povinností pedagogického pracovníka je chránit bezpečí a zdraví žáka i mimo budovu školy/školského zařízení, kdy provádění této zásady má svůj odraz ve školském zákoně a dalších prováděcích předpisech. Jedná se např. o pravidla, která se týkají pedagogického dohledu nad žáky v případě výuky mimo místo, kde se obvykle uskutečňuje vzdělávání (např. § 3 vyhlášky č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů, který stanovuje, že při akcích mimo místo, kde škola uskutečňuje

vzdělávání, nesmí na jednu osobu zajišťující bezpečnost a ochranu zdraví žáků připadnout více než 25 žáků. Výjimku z tohoto počtu může stanovit s ohledem na náročnost zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků ředitel školy);

- pedagogický pracovník by měl při mimoškolních akcích zohlednit specifika projevu žáka s PAS (např. pro některé žáky s PAS může být cestování v MHD v dopravní špičce spouštěčem problémového chování);
- jestliže přeci jen dojde ke krizové situaci, snažíme se zajistit bezpečí ostatním žákům, žáka s PAS se snažíme verbálně uklidňovat, zastavit ho, přimět ho, aby se posadil, fyzicky blokujeme cestu k silnici a dalším nebezpečným místům (např. vodní plocha, koleje);
- je také vhodné zajistit, aby se do řešení situace nezapojovali kolemjdoucí a ostatní neznámé/nepoučené osoby;
- čekáme, až afekt u žáka s PAS zeslábně, informujeme o situaci školu a zákonné zástupce žáka, dohodneme se na dalších krocích;
- v případě, že je situace i nadále vážná, kontaktujeme Zdravotnickou záchrannou službu, při agresi vůči druhým osobám i Policii ČR (ve zvláště závažných případech).

Legislativní ukotvení v zákonných a podzákonných normách

Úmluva o právech dítěte, sdělení FMZV č. 104/1991 Sb.

Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, sdělení č. 10/2010 Sb. m. s.

Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Doporučené kontakty na vybrané organizace zajišťující vzdělávání v oblasti PAS

APLA Jižní Čechy, z.ú. (<http://www.aplajc.cz/kurzy>)

Autistická škola Brno, p.

o. (<http://autistickaskola.cz/cs/nabizime/akreditovane-kurzy-na-vzdelavani-zaku-s-pas/>)

Centra celoživotního vzdělávání

Centrum terapie autismu, s.r.o. (<https://www.terapie-autismu.cz/kurzy/>)

Česká odborná společnost aplikované behaviorální analýzy,
z.s. (<http://csaba.cz/vzdelavani/>)

Masarykova univerzita

(<https://www.ped.muni.cz/celozivotni-vzdelavani/kurzy-czv/jaro-2019/zaklady-aplikovane-behavioralni-analyzy-kurz-akreditovany-msmt>,
<https://www.ped.muni.cz/celozivotni-vzdelavani/kurzy-czv/jaro-2019/zakladni-postupy-v-aplikovane-behavioralni-analyze>,

Národní institut pro další vzdělávání (<https://www.nidv.cz/vzdelavaci-programy>)

Národní ústav pro autismus, z.ú. (<https://www.vzdelavani.nautis.cz/>)

Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (<http://www.nuv.cz/p/nv>)

PASPOINT, z.ú. (<https://www.paspoint.cz/all-project-list/sluzby/vzdelavani/>)

Základní škola a Praktická škola SVÍTÁNÍ, o.p.s.

(http://svitani.cz/vzdelavaci-centrum/vzdelavaci-centrum_charakteristika/)

Důležitá telefonní čísla a další kontakty:

- Ředitelství ZŠ a MŠ Ostrov u Macochy - 776 312 888
- Kancelář školy ZŠ a MŠ Ostrov u Macochy - 778 429 953
- Školní družina ZŠ a MŠ Ostrov u Macochy - 778 429 956
- Linka bezpečí - 116 111
- Linka bezpečí dětí a mládeže – 800 155 555
- Hasičský záchranný sbor – 150
- Zdravotnická záchranná služba – 155
- Policie České republiky – 158
- Městská policie – 156
- Tísňová linka – 112
- Linky důvěry Síť organizace STOB (redukce váhy – programy pro rodiny) Fórum zdravé výživy: www.fzv.cz
- Národní linka pro odvykání kouření - 800 350 000
- <https://www.bezcigaret.cz/>
- Adiktologické ambulance pro děti a dorost a další organizace zaměřené na poradenství a léčbu v oblasti závislostí a na primární prevenci
- <https://www.drogy-info.cz/mapa-pomoci/>
- Certifikované lékárny
- <http://www.lekarnici.cz/Pro-verejnost/Odborne-poradenstvi-v- lekarnach.aspx>
- Centra pro závislé na tabáku
- <http://www.slzt.cz/centra-lecby>
- Stránky Národního monitorovacího střediska pro drogy a závislosti (NMS) při Úřadu vlády České republiky, kde nalezneme klíčové národní dokumenty, nejnovější populační statistiky <http://www.drogy-info.cz/hazardni-hrani-2015/>
- mapa pomoci s kontakty na léčebná a preventivní zařízení <http://www.drogy-info.cz/mapa-pomoci/>
- Stránky Ministerstva školství mládeže a tělovýchovym MŠMT <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>

Poruchy příjmu potravy

- Jednotka specializované péče pro PPP PK VFN (Ke Karlovu 11, Praha 2, 224965353)
 - Každou 3. středu v měsíci v 14,30 Klub pro rodiče a blízké osoby (i učitelé, spolužáci) pacientů s PPP
- Dětská psychiatrická klinika (V úvalu 84/1, 15000 Praha 5, tel: 224 433 400)

- Anabell – občanské sdružení (posta@anabell.cz)
- Krizové centrum RIAPS (Chelčického 39, Praha 3, 222 58 06 97)
- Linky důvěry
- Síť organizace STOB (redukce nadváhy – programy pro rodiny)
- Fórum zdravé výživy: www.fzv.cz

Sklon k sebevražednému chování

Přehled zdravotních a sociálních služeb najdete zde: <https://psychiatrie.uzis.cz/> nebo zde: <https://www.nzip.cz/vyhledavaci-mapy>

Linka bezpečí

Linka bezpečí Pro děti a mládež do 26 let. Tel.: 116 111 Web: <https://www.linkabezpeci.cz/>

Rodičovská linka. Pro rodiče, příbuzné, pedagogy a všechny, kteří mají nějakou starost o dítě. Tel.: 606 021 021 Web: www.rodicovskalinka.cz

Linka pro rodinu a školu. Pro rodiče, příbuzné, pedagogy i děti. Tel.: 116 000

Web: www.linkaztracenedite.cz

Poradna Vigvam

Podpora pro rodiny, které zasáhla smrt blízkého, nabízí školám konzultace, vzdělávání a intervenci ve škole v případě úmrtí.

Web: <https://poradna-vigvam.cz/>

PAS

Název organizace	Zaměření	Adresa	Webové stránky	Telefonní, e-mailový kontakt

Diakonie ČCE – středisko BETLÉM	Domov pro dospělé osoby, chráněná bydlení, odlehčovací služby, sociálně terapeutické dílny, stacionáře pro děti	Císařova 394/27, 691 72, Klobouky u Brna	http://www.betlem.org	519 419 848 reditel@betlem.org
Diecézní charita Brno	Osobní asistence, chráněné bydlení	třída Kpt. Jaroše 1928/9, 602 00 Brno	http://dchb.charita.cz/	545 426 610 reditelstvi@brno.charita.cz
Domov pro mne, o.s.	Osobní asistence	Kounicova 42, 602 00 Brno	http://www.domovpro mne.cz	541 245 664 domov@domovpro mne.cz
DOTYK II, o.p.s.	Raná péče, sociální rehabilitace	Vídeňská 11/127, 619 00 Brno	http://www.dotyk2.cz	608 095 130 info@dotyk2.cz
OS LOGO, z.s.	Sociální rehabilitace, sociální poradenství, raná péče, centrum denních služeb	Vsetínská 527/20, 639 00 Brno	http://www.oslogo.cz	543 420 677 oslogo@oslogo.cz
Paspoint, z.ú.	Raná péče, sociálně aktivizační služby, osobní asistence, sociální rehabilitace, volnočasové aktivity, vzdělávání	Škroupova 2774/54, 636 00 Brno	https://www.paspoint.cz	775 170 795 kancelar@paspoint.cz
Ruka pro život, o.p.s.	Denní stacionář, domov pro OZP	Božetěchova 11/15, 612 00 Brno	http://www.rukaprozivot.cz	549 216 555 bozetechova@ruka prozivot.cz
Středisko Eliada	Osobní asistence, odlehčovací služby	Kamenná 11, 639 00 Brno	http://dorea-eliada.cz	734 437 319 Vedouci.e

Krizový plán - souhrn

při zjištění jakékoliv závažnější situace postupuje pedagogický či nepedagogický pracovník následovně:

- vše oznámí třídnímu učiteli, metodikovi prevence, ŠPP, vedení školy
- jsou informováni zákonní zástupci (telefonicky, písemně přes Edookit)
- ŠPP danou situaci prošetří a o výsledcích všechny zainteresované informuje
- ŠPP ve spolupráci s třídními učiteli navrhne kárné opatření

Při okamžitém řešení jakékoliv krizové situace se postupuje následovně:

- Je zajištěno bezpečí žáků, pedagogů i nepedagogů
- je informováno vedení školy (ředitelství 776 312 888), které zajistí dohled nad žáky
- dále je informován školní metodik prevence
- V krajních případech je přivolání PČR
- ŠPP provede co nejdříve prošetření
- o výsledcích šetření informuje vedení školy, třídní učitele a zákonné zástupce žáků